

Specializirani pravopisni priročnik

(Predstavitev izhodišč, zasnove,
ciljev in vzorčnih redakcij)

Helena Dobrovoljc, Nataša Jakop

IZVLEČEK: V prispevku je predstavljena zasnova priročnika, specializiranega za pravopisna vprašanja, s poudarkom na konceptu pravopisnega slovarja. V njem bo pravopisno zanimivo in novo besedje ponazorjeno z aktualnimi zgledi, ki bodo dovolj obvestilni tudi za laične uporabnike. Zbirka bo organizirana tako, da bo omogočala sprotno obdelavo in posodabljanje jezikovnega gradiva ter bo s tem prispevala k razvoju slovenske normativistike. Vzorčne redakcije ponazarjajo temeljna načela zasnove sodobnega pravopisnega slovarja.

Ključne besede:

slovenski pravopis, slovar, elektronski slovar, spletni slovar, standardizacija, pravopisna pravila

ABSTRACT: This article presents a concept for a handbook dealing with normative issues, with an emphasis on the concept of a normative dictionary. It will illustrate vocabulary that is new and of normative interest using current examples that are also communicative for general users. The collection will be organized to enable ongoing processing and updating of linguistic material, thereby contributing to the development of Slovenian normative studies. Sample items prepared for publication illustrate the basic design principles for a modern normative dictionary.

Keywords:

Slovenian normative guide, dictionary, electronic dictionary, on-line dictionary, standardization, normative rules

1 Uvod

Pravopis ima na Slovenskem že dolgoletno tradicijo in v javnosti velja za družbeno pomemben jezikovni priročnik s kodifikacijskim značajem.¹ Za pravopisnimi pravili

¹ Priprava pravopisnega priročnika predstavlja nadaljevanje raziskav, ki so potekale v okviru raziskovalnega programa »Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju«. Zasnovo in potek dela je pod imenom »Mali pravopis« leta 2004 potrdil Znanstveni svet Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. Od 1. februarja 2008 poteka delo v okviru

že od časa Breznik-Ramovševih pravopisov stojijo najvišje znanstvene ustanove in so vsaj glede temeljnih vprašanj rezultat soglasja javnosti. Najosnovnejši namen pravopisnega priročnika s predpisovalno veljavnostjo je v pravilih podati sistemski opis zapisovalnih sredstev, v slovarju pa ta pravila konkretizirati ob izbranem naboru besedja. Potrebe družbe, ki zahteva jasen in poljuden, priročen in praktičen jezikovni priročnik, se stopnjujejo, zato je v sodobnem času nenehno izpostavljena težnja po sprotnem zaznavanju jezikovnih novosti in spremljanju razvojne dinamike jezika. Vse očitneje pa postaja, da morajo biti tudi slovarji izpopolnjevani čim bolj sprotno. Ne nazadnje je pravopisni slovar pogosto edini enojezični slovar, s katerim se srečuje laični uporabnik jezikovnih priročnikov (Nerius 1989: 1298).

Tradicionalni slovenski pravopisni priročnik, ki ga predstavlja tudi *Slovenski pravopis 2001* in e-izdaja iz leta 2003 (v nadaljevanju SP 2001, e-SP 2003), je večravninski normativni priročnik, ki podaja sistemski pregled pisne in govorne podobe jezika, oblikoslovja, besedotvorja, skladnje, stilistične napotke ter rešitve pogostih jezikovnih težav. Čeprav slovenski primer tovrstnega jezikovnega priročnika ni osamljen, saj tudi v nekaterih drugih jezikih prevladuje težnja, da bi bil z izrazom pravopis poimenovan priročnik, ki bi prinašal čim več jezikovnonormativnih podatkov na enem mestu, pa je bilo v dosedanjih raziskavah ugotovljeno, da je treba sodobni pravopisni slovar pojmovati kot slovar, specializiran za reševanje pravopisnih vprašanj v ožjem pomenu besede (Dobrovoljc 2004, 39). Izhajajoč iz dejstva, da je narava pravopisnega priročnika v osnovi normativna, je bilo ugotovljeno, da pojmovanje pravopisne pravilnosti izhaja iz drugih teoretičnih osnov kot pojmovanje stilistične ustreznosti (Štícha 1993). Temu pritrjujejo številni odzivi strokovne in nestrokovne javnosti, med katerimi so tudi odmevne raziskave, temelječe na sistemski obravnavi jezikoslovnih osnov, makro- in mikrostrukture slovarja ter metodoloških pristopov, med katerimi je treba izpostaviti kritičnost do uporabljenih jezikovnih virov.

2 Predstavitev izhodišč

Za podkrepitev nakazanih stališč so bile v okviru priprav na izdelavo novega koncepta pravopisnega priročnika proučene in upoštevane najnovejše teoretične raziskave pravopisne problematike, ki temeljijo na ugotavljanju razmerja med jezikovno rabo, jezikovno normo, jezikovnim predpisom ali kodifikacijo.² Reševanje pravopisne problematike v najširšem smislu je namreč inherentno določeno s slovničnimi (oblikoslovnimi in skladenjskimi) lastnostmi jezika. V ožjem smislu pa so bila uporabljena

projekta »Sodobni pravopisni priročnik v knjižni, elektronski in spletni različici« (L6-0166-0618-08), ki je bil sprejet na javnem razpisu za (so)financiranje raziskovalnih projektov v letu 2008.

² Med njimi naslednje: I. Nebeská, *Jazyk norma spisovnost*, Praga: Univerzita Karlova, 1996; F. Daneš, K dvěma základním otázkám kodifikace, *Naše řeč*, 1977, št. 1; H. Dobrovoljc, *Pravopisje na Slovenskem*, Ljubljana, Založba ZRC, 2004; N. Logar, Norma v slovarju sodobne slovenščine: zloženke in kratice, *Družboslovne razprave XXI*, 2005; A. Vidovič Muha, Razvojne prvine normativnosti slovenskega jezika, *Jezik in čas*, Ljubljana: FF, 1996; T. Verovnik, Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001, *Družboslovne razprave XX*, 2004.

tista teoretična dela, ki so usmerjena v problemsko reševanje izpostavljenih pravopisnih vprašanj, največkrat tistih, pri katerih prihaja do neskladja med obstoječim predpisom in rabo oziroma zapisovalno normo. Tudi zato, da se tovrstna vprašanja primerno izluščijo iz celote, je bilo treba razjasniti pojem jezikovne pravilnosti ter razmerje med jezikovno rabo in jezikovno normo ter sistemom. Vzporedno s teoretičnimi vprašanji se odvijajo preučevanja sodobnih leksikografskih praks, zlasti tistih, ki se ukvarjajo z normativnimi slovarji in vlogo normativnih sredstev v jezikovnih priročnikih nasploh. Zasnova specializiranega pravopisnega priročnika namreč zahteva, da v izhodišču najprej ustrezno opredelimo pravopisni slovar, ki ga opredeljujejo dogovornost, prožna ustaljenost, normativnost in obvestilnost (Dobrovoljc 2004, 21). Za specializirani pravopisni slovar so relevantna vprašanja, povezana z zapisom besed, in sicer s stališča rabe velikih in malih črk (lastnih in občnih imen), prevzetih besed in besednih zvez, zapisovanja tujih črk, nečrkovnih pisnih znamenj, pisanja skupaj oziroma narazen ter težav pri zapisu, povezanim z glasoslovnimi, oblikoslovnimi ter besedotvornimi posebnostmi slovenščine. Izbrano metodološko izhodišče priprave pravopisnega slovarja združuje klasično leksikografsko prakso s sodobnejšim korpusnim pristopom: za ustrezno jezikoslovno analizo jezikovnega gradiva je namreč treba izhajati iz velikih elektronskih besedilnih zbirk, iz katerih potem jezikoslovec leksikograf izbira, ovrednoti, uredi in interpretira podatke. Pri konkretnem reševanju vsebinskih pravopisnih, slovničnih in oblikoslovnih vprašanj so in bodo upoštevane aktualne kritike obstoječih načel slovenskega pravopisa.³ Kritike pravopisa kot sistema urejevalnih pravil so usmerjene v neravnovesje med tradicionalno in sodobno normo ter izzvenijo v težnje po ponovnem oziroma sprotnem ugotavljanju jezikovne norme, kritike pravopisa kot jezikovnega priročnika pa zaradi prevelike obvestilnosti v njegovo nepraktičnost in nepriločnost, ki postaja opaznejša, čim nižjo izobrazbeno stopnjo ima uporabnik slovarja.⁴

Iz vseh dosedanjih raziskav in razprav je mogoče povzeti skupno težnjo, da se tudi v slovenskem jezikoslovlju uveljavi in sprejme sodoben pravopisni priročnik, ki je vsebinsko usmerjen v reševanje pravopisnih vprašanj, tj. priročnik, kot ga pozna večina slovanskih jezikov. Po prvotnem načrtu naj bi bil tak tudi *SP 2001*. Tako je namreč razvidno iz *Načrta pravil za novi slovenski pravopis* (1981: 206–210) oziroma tam prikazanih *Vzorcev iz slovarskega dela novega slovenskega pravopisa*. Med razlogi, zakaj je prišlo do spremembe koncepta oziroma zakaj se pravopisno

³ D. Bajt, *Zadnji pravopis – poslednji pravopis?*, *Nova revija*, Forum, 2002; A. Gložančev, *Nekaj pripomb k teoretični podstavi slovarja novega SP: Pravopisna premišljanja*, *Slava*, št. 1, 1995/96; D. Kladnik, *Pogledi na podomačevanje tujih zemljepisnih imen*, *Georitem 2*, Založba ZRC, 2007; M. Kocjan-Barle, *Slovenski pravopis 2001 med znanostjo in (ne) uporabnostjo*, *Nova revija*, Forum, 2002; S. Lenarčič, *Popravopis: Kaj je narobe in kaj manjka v Slovenskem pravopisu?*, Ljubljana, 2004; tematska številka *Slavistične revije* ob okrogli mizi z naslovom *Kaj je novega v slovenskem jeziku?* ob izidu Slovenskega pravopisa, *Slavistična revija*, 2003; okrogla miza *Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo* ob izidu Slovenskega pravopisa, Bled, *Zbornik Slavističnega društva Slovenije 14*, 2003; C. Šeruga Prek, *Izgovorni in naglasni problemi Slovenskega pravopisa 2001*, *Nova revija*, Forum, 2002.

⁴ O tem gl. »pravopisno« tematsko številko *Slavistične revije 51*, 2003, str. 113–266.

orientirana zasnova slovarja, ki bi spremljal pravila, ni uresničila, se navaja dejstvo, da so zaradi pomanjkanja splošnih enojezičnih slovarjev tudi s pravopisnim skušali nadomestiti vedno bolj perečo slovarsko vrzel. Od izdaje prve knjige *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju *SSKJ*) in redakcije slovenskega pravopisa sta namreč minili več kot dve desetletji in pravopisni slovar je ob nenehnih zahtevah uporabnikov po normativnem slovarju, ki bo uzakonil jezikovne ter družbene spremembe zadnjih desetletij, prerasel v *Načrtu* (1981) zarisane okvire (Dobrovoljc 2004, 39). Ob izdaji leta 2001 je novi slovenski pravopis prinesel 50.744 slovarskih iztočnic (in podiztočnic), ki jih v *SSKJ* ni,⁵ med katerimi je večina sicer novih, a pravopisno manj relevantnih. Nastali slovar se je »z zajemanjem pravopisno neproblematičnih prvin« in razširjanjem podatkovne obvestilnosti »oddaljil od naloge, ki bi jo pravopisni slovar primarno moral opravljati, tj. nadgrajevati in gradivno razširati« pravopisna pravila (Verovnik 2004, 254), po drugi strani pa je s »totalizatorsko vneto [...] v eno knjigo spravil celotno slovnico in besedišče, slovar osebnih imen, biografski leksikon in celo slovar zemljepisnih imen« (Nežmah 2001, 71).⁶

Med specializiranimi pravopisnimi slovarji, po katerih se oziramo tudi pri pripravi slovenskega, izpostavljamo dve vrsti slovarjev:

- a) slovarji, v katerih je normirana le pisna izrazna podoba pravopisno problematičnih besed, v redkih primerih so dodani pravorečni, slovnični in pomenski podatki, slednji načeloma takrat, ko gre za kontrastivne prikaze s homonimnimi iztočnicami, npr. Babić-Finka-Mogušev *Hrvatski pravopis* (Zagreb, 1996), Halilovićev *Pravopis bosanskoga jezika* (Sarajevo, 1996), Anić-Silićev *Pravopis hrvatskoga jezika* (Zagreb, 1996);
- b) slovarji, v katerih so skoraj ob vsaki iztočnici podani osnovni oblikoslovni podatki, ponazoritvenih zgledov skorajda ni, pomenske identifikacije pa odražajo kontrastivna razmerja; taki so npr. *Pravila češkega pravopisa* (Praga, 1993), *Pravila slovaškega pravopisa* (Bratislava, 1998), *Hrvatski jezični savjetnik* (Zagreb, 1999) in Babić-Ham-Mogušev *Hrvatski školski pravopis* (Zagreb, 2005).

Za koncept, ki ga predstavljamo v nadaljevanju, med navedenimi slovarji ni

⁵ Podrobneje v rubriki »SP v številkah« na spletni strani <http://www.zrc-sazu.si/pravopis/>.

⁶ Res pa je, da tudi taki slovarji niso redki, npr. francoski Jouettov pravopisni slovar (1989) s podnaslovom *Vse pasti in težave francoskega jezika* z 51.290 slovarskimi sestavki je tako pravopisni kot slovnični vodnik, saj prinaša informacije o posebnostih spreganja, rabi ločil, problematični izgovorjavi, homonimih, pisanju merskih simbolov, predstavlja najpomembnejše obrazce za naslavljanje in druga osnovna pravila jezikovne rabe. – Takšen je tudi francoski pravopis na spletni strani Orthoneta (<http://orthonet.sdv.fr/>), v katerem najdemo odgovore na pravopisna, oblikoslovna in skladenjska vprašanja. To je francoski »uradni« pravopis, nastal na podlagi priporočil sveta za francoski jezik in 9. izdaje francoskega akademijskega slovarja. – Tudi nemški Dudnov pravopis velja za pravopisni priročnik s širšo obvestilnostjo, saj se – kakor je zapisano v uvodu – želi prilagajati potrebam širšega kroga uporabnikov in tako prinaša tudi podatke o izvoru tujih besed, pomenske razlage starinskih, pokrajinskih, pogovornih in žargonskih besed ter opredeljuje posebnosti njihove rabe.

mogoče najti nobene bližnje vzporednice. Prej bi bilo mogoče reči, da izbira srednjo pot med tradicionalnim slovenskim pravopisom, Babič-Finka-Moguševim hrvaškim pravopisom in Babič-Ham-Moguševim hrvaškim šolskim pravopisom. Ambicija zbirke, ki bo nastala, je slediti ciljem, ki smo si jih v okviru priprav na izdajo sodobnega pravopisnega priročnika zastavili: izdelati slovar, osredinjen na pravopisno problematiko, v kateri bo raba prikazana z aktualnimi zgledi, ki bodo hkrati dovolj obvestilni za ponazoritev potreb sodobnega sporočanja tudi jezikoslovno laičnih slovarskih uporabnikov, ter s sodobnimi informacijskimi in jezikovnimi tehnologijami zgraditi in dobro organizirati podatkovno zbirko, ki bo tudi v prihodnosti omogočala hitrejšo sprotno obdelavo in posodabljanje jezikovnega gradiva (na najmanj pet let), kar bo prispevalo k odpravi perečih težav slovenske normativistike.

Pri snovanju osnov za novi, specializirani pravopisni priročnik je treba upoštevati, da je pisna izrazna podoba besede normirana že z njenim zapisom v slovarju. Kljub temu slovarske iztočnice spremljajo tudi oblikoslovni podatki in podatki o jakostnem naglasu ter izgovorjavi, ker v posameznih primerih utemeljujejo zapis. Specializirani pravopisni slovar stilističnih napotkov ne podaja, zato v njem ni slovarskih oznak, ki bi opozarjale na funkcijsko- oziroma socialnozvrstno področje rabe ali na čustveno zaznamovanost besedja. Z opustitvijo opisanih napotkov je stopilo v ospredje pojmovanje normativnosti: kot nepravilno je pojmovano le tisto, kar je v slovenskem jeziku zapisovalno neustrezno, npr. *akopresura* namesto *akupresura*, *akomulator* namesto *akumulator*, *angstrom* namesto *angstrom*, *badmington* namesto *badminton*, *bombandirati* namesto *bombardirati*, *brucovati* namesto *brucevati* itd., ali besedotvorno neustrezno, npr. *ajatolin* namesto *ajatolov*, *Atilin* namesto *Atilov*. Sicer pa so nekateri zapisi odsvetovani in usmerjeni k ustreznjšemu, npr. *Abruzzi gl.* *Abruci*, *absorbicija gl.* *absorpcija*. Normativnost je zato izkazana tudi pri variantah, pri čemer je z oznakami (*in*, *tudi*) nakazana težnja po poenotenju norme. Prepovedovalnega normiranja, ki bi segalo na področje prepovedi rabe leksike (*cenkati se*, *doživljenjski*, *govornica*, *koriščenje*) ali določene skladenjske pojavnosti (*delati na strojni način izdelave*, *biti v stanju*),⁷ v tem tipu slovarja ni, so le stilistična priporočila pri posameznih redkih besedah (*aparthotel* – *apartmajski hotel*). Zato želimo na novo definirati posamezne normativne oznake in njihovo vlogo v specializiranem pravopisnem slovarju (krožec, kazalka *gl.*, oznaki *in* in *tudi*). Pri tem je pomembno, da se na novo pregledajo vse odsvetovane in prepovedane oblike zapisa (*aborigin* proti *aboridžin*, *izgovorjava* proti *izgovarjava*, *okoljski* proti *okoljski*)⁸ in odpravijo nepotrebni normativizmi (Weiss 2003) oziroma da se ponovno ugotovi uzusna ali rabna norma (Müller 1982), in to ne samo v luči kritike obstoječega predpisa, temveč tudi zato, ker je »naša prva dolžnost«, da jezikovni predpis vedno znova preverjamo in upoštevamo, da se jezikovni predpisi »v splošnem morajo ujemati z dejanskim stanjem jezika« (Toporišič 1978, 325).

⁷ Zgledi so iz SP 2001.

⁸ Več takih primerov navaja S. Lenarčič, *Popravopis: kaj je narobe in kaj manjka v novem Slovenskem pravopisu?*, Ljubljana, 2004.

3 Podpora informacijskih tehnologij

Kot smo nakazali že v predstavitvi izhodišč novega koncepta, si želimo s sodobnimi informacijskimi in jezikovnimi tehnologijami zgraditi in dobro organizirati tako podatkovno zbirko, ki bo omogočala hitrejšo sprotno obdelavo pravopisno relevantnega gradiva in posodabljanje celotne zbirke na najmanj pet let. Pogoj za uspešno in učinkovito izdelavo slovarske zbirke pa je ustrezna informacijska infrastruktura. Med elektronskimi slovarji, ki so bili na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša izdani doslej, bo načrtovani slovar prvi, ki že v fazi nastajanja predvideva objavo v elektronski obliki, čemur bodo ustrezno prilagojeni tudi programska orodja in postopki dela.⁹

Verjetno ni treba posebej izpostavljati prednosti izdaj v neknjižnih medijih; med najosnovnejšimi sta hitro in učinkovito iskanje jezikovnih prvin in njihovo razvrščanje v najrazličnejših oblikah (Romih, Holozan 2001). Podobno velja tudi za naj sodobnejše spletne izdaje slovarjev, pri katerih je omogočeno tesnejše sodelovanje z uporabniki in sledenje njihovim eksplicitno izraženim pričakovanjem (npr. konkretna jezikovna vprašanja) in implicitno izraženim vprašanjem (poizvedbe uporabnikov, ki iščejo po spletnem slovarju, lahko pozitivno usmerjajo tudi sestavljalce slovarjev).

Osnova za izdelavo slovarja bo podatkovna zbirka s programom, ki bo omogočal tudi nekatere osnovne operacije, potrebne za delo – dodajanje, spreminjanje, brisanje, osnovno iskanje in urejanje, enostavne sintaktične kontrole ter uvoz in izvoz podatkov, ki bi omogočal tudi nekatere dodatne/zahtevnejše operacije s pomočjo zunanjih, bolj specializiranih orodij (npr. preverjanje črkovanja, zahtevnejše sintaktične kontrole). Za potrebe vnosa, pregledovanja in obdelave gradiva oziroma redakcijskega dela bo zasnovana relacijska podatkovna zbirka v sodobnem in zmogljivem SUBP SQL. Osnova za izdelavo slovarske različice na CD-ROM-u bo elektronska slovarska zbirka, ki bo omogočala izvoz slovarja v obliki, primerni za čim bolj preprosto pretvorbo v končni format zapisa. Tvorbeni postopek bo poleg osnovne prilagoditve formata izvedel tudi nekatere nujno potrebne korake pri pretvorbi v zapis ASP32 (npr. dokončno abecedno urejanje po morebitnih posebnih pravilih, preverjanje in obdelava strukture gesel, oznak, posebnih znakov). Program za uporabo slovarja bo pregledovalnik ASP32, tako da bo omogočena tudi povezljivost s SSKJ, e-SP 2003, Pleteršnikovim *Slovensko-nemškim slovarjem* in številnimi drugimi, zlasti dvojezičnimi slovarji v tem sistemu.

4 Zasnova sodobnega pravopisnega priročnika

4.1 Zasnova neslovarskega dela: pravopisna pravila

Pravopisna pravila zadnjega slovenskega pravopisa so bila vsebinsko potrjena na skupščini Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 1989. Predstavljajo prva pravila v zgodovini slovenskega pravopisja, ki so bila potrjena s soglasjem

⁹ Do sedaj so bili elektronski slovarji pri nas namreč »pasivni«, kar pomeni, da so bili v to obliko pretvorjeni potem, ko so bili v knjižni obliki že izdani, in sicer so bili bodisi digitalizirani (SSKJ, elektronska izdaja Pleteršnikovega slovarja) ali pa je šlo za preprost »linearni vnos redakcij v računalnik«.

širše javnosti (jezikoslovci, lektorji, prevajalci, pedagogi, kulturniki) in ki kljub posameznim kritičnim odzivom na nekatere rešitve še niso doživela večinsko podprte prenove. V pravopisnem priročniku, ki ga pripravljamo, naj bi bila veljavna pravopisna pravila prilagojena zahtevam in znanju strokovno manj zahtevnih uporabnikov, zato bodo predstavljena preglednejše in v nekaterih delih bolj shematično (pregibalni vzorci, interpunkcija, pisanje skupaj oziroma narazen). Posamezna slovnična obvestila o različnih ravlinah jezikovne zgradbe bodo približana uporabniku s praktičnega vidika, s čimer bo dosežena večja preglednost in olajšana možnost primerjave različnih slovničnih vzorcev. Posodobljeni bodo tudi ponazarjalni zgledi.

Izhajajoč z vidika uporabnikovega dojemanja pravopisne problematike, naj bi zlasti pri pravilih za stavo vejice dosedanjemu skladenjskemu prikazu, ki od uporabnika zahteva višjo stopnjo jezikoslovnega znanja, dodali tudi preprostejši uporabni prikaz vejice ob posameznih veznikih.

4.2 Zasnova slovarskega dela: pravopisni slovar

4.2.1 Geslovník pravopisnega slovarja

Osnovno vodilo pri izdelavi geslovníka specializiranega pravopisnega slovarja je bilo izbrati pravopisno problematično jedro besedja slovenskega jezika in zajeti novo, še ne normirano besedje, upoštevajoč najrazličnejša aktualna področja sodobnega družbenega dogajanja.

Težave, ki jih imajo jezikovni uporabniki slovenskega jezika pri pisanju, so po eni strani povezane s poznavanjem in razumevanjem pravopisnih pravil, po drugi strani pa z lastnostmi slovenske jezikovne zgradbe. Pravopisne težave se pojavijo pri rabi velikih in malih črk, prevzetih besed in besednih zvez, pisanju skupaj oziroma narazen, zapisovanju posebnih glasovnih zvez in neobstoјnih samoglasnikov ter zaradi posebnosti pri sklanjanju samostalniških in pridevniških besed, kratic, pri spregatvi glagolov in pri nekaterih, težjih primerih iz besedotvorja. V novem pravopisnem slovarju bo v primerjavi s SP 2001 (2003) prikazano le besedje, ki povzročata težave pri pisanju že v osnovni obliki besed, pri pregibanju ali pri tvorjenju besed.

Potem ko je bil izdelan vzorčni geslovník za črke A, B, C in Č, je bilo mogoče predvideti, da bi geslovník novega pravopisnega slovarja obsegal za dobro polovico manj besed kot geslovník SP 2001 (2003). Vanj ne bodo uvrščene besede, ki so zastarele, starinske, narečne in zanje nimamo potrditev v knjižni rabi (*abota, ajmoht, akoprav, angelc, багаža, bagriti, birtija, Bolgarsko, brodogradnja, cvetober, cvi-bak, čebelarija*), ter besede, ki v zapisu v osnovni obliki ali rabi v besednih zvezah niso problematične z vidika pravopisa v ožjem ali širšem smislu (*aktivist, alkohol, analiza, blazina, cunjа*).

Tretjino besed, ki jih bo prinašal pravopisni slovar, predstavljajo nove lastno- in občnoimenske besede. Viri za novo besedje so: besedilni korpus *Nova beseda*, elektronska zbirka *Amebisov besedni zaklad*, geslovník za *Slovar novejšega besedja*, narejen na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, gradiva Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije, npr. *Seznam tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku*, *Seznam krajšav* (<http://bos.zrc-sazu.si/kra->

tice.html), ter priložnostni izpisi iz spletnih in drugih virov. Nova osebna in stvarna lastna imena, vključena v geslovník pravopisnega slovarja, so iz sodobnega časa. Vključena so pravopisno zanimiva imena Prešernovih in Nobelovih nagradencev, znanih državnikov, glasbenikov, publicistov, književnikov, režiserjev, igralcev, intelektualcev in pogosto rabljena aktualna stvarna imena (*Annan, Badiou, Benedikt XIV., Berlusconi, Bibič, Blair, Brando, Cage, Carrey, Castro, Ceaușescu; Adidas, Al Kaida, Alpska konvencija, Alpsko mleko, Banka Slovenije, Benetton*). Med novimi zemljepisnimi lastnimi imeni so dodana tista, ki še niso bila normirana in so v rabi pogosta (*Bad Gastein, Bali, Cerkniško jezero, Čengdu*). Temeljno načelo pri vključevanju novejšega občnoimenskega besedja v geslovník pravopisnega slovarja je zajeti besede, ki v slovarjih slovenskega jezika doslej še niso bile opisane niti normirane (*adenovirus, administratorski, ajurveda, ajurvedski, bentley, bioprehrana, balijski, chopinovski, citomegalovirus, čengdujski, črkovalnik*) ali ni bilo normirano razmerje med dvojnicami prevzetih besed, ki jih potrjujejo raba ali slovarji slovenskega jezika (*all-inclusive/all inclusive, bungee jumping/bungeejumping/bandži džamping/bandžidžamping*).¹⁰

Eno od meril za vključitev besed v geslovník pravopisnega slovarja so tudi homonimne lastno- in občnoimenske besede (*Abraham – abraham, Ahasver – ahasver, Ajda – ajda, Ban – ban, Beaufort – beaufort, Bog – bog, Čop – čop; Abecednik – abecednik, Aida – aida, Airbus – airbus, Akademija – akademija, Aktiva – aktiva, Amazonka – amazonka*).

Geslovník pravopisnega slovarja je torej omejen na naslednje skupine besed:

1. Osebna, zemljepisna in stvarna imena, kratice in druge besede, ki povzročajo težave pri pisanju že v osnovni obliki zaradi: rabe velikih in malih črk (*Aleksander Veliki, Anglež, Azteki; Aljaški zaliv, Alpe, Antarktika, Ljubljansko barje; Adidas, Alpsko mleko; albanščina, aspirin, božič; AJPES/Ajpes, BiH*), skladienske ali neskladienske rabe ločil (*Josip Murn - Aleksandrov; Aix-en-Provence, Ljubljana Bežigrad; akad., a. m.; A-diplomski, ABS-zavore, A4-format, agrarno-industrijski*), načel pri podomačevanju prevzetih besed in besednih zvez (*Ajshilos/Ajshil, Alasia da Sommaripa, Čankajšek, Čelakovský; Aachen, Abidjan/Abidžan, Anglija, Bodensko jezero; British Museum/Britanski muzej; abbé/abe, adagio, audi, cadillac/kadilak*), rabe posebnih ločevalnih znamenj pri prevzetih besedah (*Abélarđ, Ampère, Andrić, Ångström, Camões; Ålandsko otočje; à propos*), težav pri pisanju skupaj ali narazen (*aeroposnetek, avtogaraža, alfa romeo, natanko – na tanko*), dvojnic pri zapisovanju skupaj ali narazen (*alfažarek/ alfa žarek, aperitivbar/aperitiv bar, bledomoder/bledo moder*), posebnih glasovnih zvez in neobstojećnih samoglasnikov (*alinea/alineja, aloa/aloja, amonijak, anesteziolog, belec, čmrlj*).
2. Osebna, zemljepisna in stvarna imena, simbole, kratice in druge besede, ki

¹⁰ Potreba po sprotnem ugotavljanju ustreznih normativnih rešitev pri prevzetih besedah je bila izpostavljena tudi v okviru pripravljanja splošnega razlagalnega slovarja novejšega besedja slovenskega jezika, ki nastaja na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša (Glozančev, Kostanjevec 2006, 100).

povzročajo težave pri pregibanju, s čimer so povezane morebitne težave uporabnikov pri pisanju teh besed (*Abélard -a – z Abélarde/Abélarde/Abélarde/Abélarde, Aleksandrov -a – z Aleksandrovom, Agripa -e/-a, Bush -a – z Bushem, George -ea – z Georgeem; Aarau -a – v Aarau; Al Fatah ~ -a; ADSL ADSL-ja/ADSL-a/--, Ag --; agrumi -ov, breskev -kve; aktualen -lna -o – bolj aktualen, aktualni -a -o*). V slovarju bo na te pisne posebnosti opozorjeno v okviru prikaza slovnčnih podatkov in s ponazarjalnim zgledom.

3. Pravopisno zahtevnejše tvorjenke (težji primeri iz besedotvorja), npr. tvorba ženskih oblik (*akademikinja, apezejevka, carinica, citrarica/citrarka*), tvorba pridevnikov na *-ski/-ški* iz domačih in tujih podstav (*albertvilski < Albertville, arpadoviški < Arpadoviči*), izlastnoimenski pridevniki na *-ov/-ev, -in* (*Agripov < Agripa, Balažičev < Balažič, Krležev < Krleža, Božičin < Božica*), zlasti zaradi rabe velikih in malih črk v stalnih besednih zvezah (*adamovo/Adamovo jabolko, Amperjev/amperjev zakon, bangova/Bangova bolezen*), besedotvorne dvojnice (*Abelardev/Abelardev, Anouilhev/Anouilhev, Camusev/Camusov*).

Makrostruktura pravopisnega slovarja je organizirana po absolutni abecedi, pri čemer so vse sprejete besede samostojne iztočnice, izjema so nekatera prebivalska imena moškega in ženskega spola ter pravopisno zahtevnejši svojilni pridevniki iz njih; le-ta bodo prikazana v posebnem razdelku zemljepisnega imena (uvaja ga znak ♦), npr. *Bangladeš ♦ Bangladeševce, Bangladeševka, Bangladeševcev*. Ta prebivalska imena bodisi niso pravopisno problematična ali pa nimajo potrditve v rabi in v slovarju nakazujejo le možnost za njihovo tvorbo.

4.2.2 Mikrostruktura pravopisnega slovarja

Mikrostruktura oziroma zgradba slovarskega sestavka specializiranega pravopisnega slovarja se osredinja na zapis besede, tj. iztočnico, in zapis njenih osnovnih ter izvedenih nepredvidljivih oblik (slovnčne posebnosti), besednovrstno določitev iztočnice in pravopisne posebnosti. Slovar je usmerjevalen zlasti glede zapisa in slovnčnih podatkov. Slovarski sestavek ima sicer tri funkcijsko različne dele: glavo z zaglavjem, razlagalno-ponazarjalni del in gnezdo.

A Glavo z zaglavjem sestavljajo iztočnica, neiztočnična osnovna oblika, besednovrstni podatek in zapis izgovarjave z naglasom.

Slovarski sestavek uvaja iztočnica, ki ni naglašena (posebnost so besede z obveznimi ločevalnimi znamenji (*Abélarde, à la*). Morebitne iztočnične dvojnice so prikazane z oznakama *in* ali *tudi* (*assisijski in asiški*). Neiztočnične oblike se navajajo, kakor je v sodobnih slovarjih že uveljavljeno: iztočnici sledijo pri samostalnemu roditeljske končnice (*AC-obroč -a, alkaidovec -vca, Adis Abeba ~ -e, Ahiles Ahila*), pri pridevniku pregibala za ženski in srednji spol (*aksiomatičen -čna -o, aksiomski -a -o*), pri glagolu pa sedanjiška oblika (*abstinirati -am*). Nakazane so tudi morebitne dvojnice neiztočničnih oblik. Vse besede v slovarju so opremljene z besednovrstnim podatkom. V oglatem oklepaju je podatek o naglasnem mestu, jakostnem naglasu in izgovoru.

B Razlagalno-ponazarjalni del pri lastnih imenih, kraticah, okrajšavah, citatnih besedah in simbolih uvaja pravopisni podatek. Temu oziroma podatku o izgovarjavi neobvezno sledi bodisi pravopisno ponazarjalno gradivo, tj. zgledi, bodisi pomenske umestitve oziroma identifikacije, če je to potrebno, v nekaterih primerih pa oboje. Pri posebnih znakih je v lomljenih oklepajih dodana ponazoritev rabe teh znakov v besedilu (*afna*).

SLOVARSKI ZGLEDI

V okviru ponazarjalnega gradiva spadajo zgledi, iz katerih so razvidne slovnične lastnosti in posebnosti iztočnične besede:

- raba v neimenovalniških sklonih, npr. zaradi neobstojnega polglasnika (*aksel – program z dvojnim akslom*), preglasa (*AC-adapter – miška z AC-adapterjem, aerotaksi – vožnja z aerotaksijem*), kategorije živosti (*audi – voziti audi ali audija*) ali pregibanja izpridevniških lastnih imen (*Abrikozov – z Abrikozovom*);
- primerniška pridevniška stopnja (*adaptiran – Virus postaja vse bolj adaptiran na ljudi*);
- sklonljivosti pri imenovalnih prilastkih in predimkih (*z abejem Pierrom proti z van Goghom*);
- raba predlogov *v* in *na* pri zemljepisnih imenih (*Adžarija – v Adžariji, Aconcagua – na Aconcagui*);
- ponazoritev vrstnosti oziroma kakovostnosti pri pridevniku (*aktualen – Oglas je še aktualen, aktualni – aktualna politika*).

Občnoimenske iztočnice pogosto nastopajo tudi v stalnih besednih zvezah, ki so občnoimenska poimenovanja zgodovinskih dogodkov, bolezni, nagrad, prireditev itd., zato so te zveze navedene kot ponazoritve pri posameznih iztočnicah (*aachenski – aachenski mir, abesinski – abesinska vojna, abonma – zeleni abonma*).¹¹

Ponazarjalni zgledi pri pisnih leksikalnih krajšavah oziroma simbolih, okrajšavah, kraticah so namenjeni skladenjskemu prikazu teh besednih enot. Z zgledi je ponazorjena npr. njihova stičnost ob vključitvi v besedilo (*a – 10 a kmetijskih zemljišč, akad. – knjiga akad. prof. dr. Franceta Kidriča*) ali pogosta raba v zvezah (*AC – AC Hoče–Arja vas; AD – AD Maribor*).

Pri nekaterih iztočnicah, npr. citatnih besedah, sta v razlagalno-ponazarjalnem delu

¹¹ Pridevniki na *-ski* so bili v SP 2001 brez ponazarjalnih zgledov vključeni kot podiztočnice k izvornemu zemljepisnemu imenu: *pariški* k *Pariz*, *dunajski* k *Dunaj* itd., kar je z uporabnikovega stališča pustilo precej odprtih vprašanj. Če nas zanima npr. zapis besedne zveze *brionska/Brionska deklaracija*, pri iztočnici *Brioni* tega zapisa ne najdemo. Ker nam več možnosti iskanja ponuja elektronska različica pravopisa in iščemo več besednih zvez s samostalnikom *deklaracija*, ugotovimo, da je to zgodovinski pojem, pisan bodisi *majska deklaracija* (pri iztočnicah *majski* in *deklaracija*) bodisi *Majniška deklaracija* (samostojna iztočnica). Preostane nam le še, da se o pravilni zapisovalni možnosti prepričamo v pravilih. Tam člen (§) 83 določa, da se naslovi umetnostnih in neumetnostnih besedil pišejo z veliko začetnico (*Majniška deklaracija*). In še to: pogled v SSKJ pove, da je predpis nov, saj pri iztočnicah *majniški* in *majski* najdemo zvezo s samostalnikom *deklaracija*, obkrajšano pisano z malo začetnico. To ni edini razlog, zaradi katerega smo se odločili za osamosvojitve pridevniških iztočnic na *-ski*.

tako pomenska uvrstitev med pokončnicama kot tudi ponazarjalni zgled (*petje a capella*). Raba citatnih zvez oziroma besed je ponazorjena z zgledi, ki jih v nekaterih primerih spremlja tudi pomenska razvezava (*ab ovo* – |od začetka|: *ab ovo preprečiti možnost izbire*).

POKONČNICE

Pri simbolih in okrajšavah razlagalno-ponazarjalni del prinaša podatek o razvezavi (*a* – *ar*, *akad.* – *akademik*, *akademikinja*). Tako je tudi pri kraticah, ki so, zlasti slovenske, kar neposredno razvezane (*AA* – /Adria Airways/, *ABC* – avtomatsko brezgotovinsko cestninjenje), razvezava tuje kratice pa je razvidna iz pomenske identifikacije med dvema pokončnicama (*ABS* – /sistem proti blokiranju koles/, *AC* – |izmenični tok|).

Sicer je vloga pomenskih uvrstitev v slovarskem sestavku tudi kontrastivno pokazati pomenske razlike pri podobno zapisanih besedah ali besedah, ki jih zamenjujemo, npr. *adresant* – |pošiljatelj| proti *adresat* – |naslovnik|; *agrarnoekonomski* – |iz agrarna ekonomija| proti *agrarno-ekonomski* – |agarni in ekonomski|.

PODATEK O IZHODIŠČNI (NETVORJENI) BESEDI

V razlagalno-ponazarjalnem delu je pri besedah, tvorjenih iz zemljepisnih in osebnih imen, tudi podatek o izhodiščni (netvorjeni) besedi: *aaravski* < *Aarau*, *aconcagovski* < *Aconcagua*, *adisabebški* < *Adis Abeba*, *Agripov* < *Agripa*, *ajaški* < *Ajaccio*, *Alasijev* < *Alasia da Sommaripa*, *agov* < *aga*, *alkaidovec* < *Al Kaida*, *althusserjanski* < *Althusser*, *apezejevec* < *APZ*.

Za uvedbo tega podatka v slovar smo se odločili potem, ko smo pridevnike izločili iz t. i. slovarskega gnezda, in sicer:

- zaradi prijaznosti do uporabnika pri besedah, kjer je abecedna oddaljenost med iztočnicama že večja; to so prevzete besede in izpeljane besede (*ajnstajnij* < *Einstein*, *apezejevec* < *APZ*),
- zaradi pomenskega razlikovanja pri homonimnih iztočnicah (*apaški¹* – *apaški poglavar* (< *Apači*) proti *apaški²* – *apaški prebivalci* (< *Apače*); *ajdovski¹* – *ajdovska deklica* (< *ajd*) proti *ajdovski²* – *ajdovski Fructal* (< *Ajdovščina*)).

Slovarski podatki in oznake ter normativnost

V pravopisnem slovarju ne bo stilističnih napotkov, torej stilnih in zvrstnih ter čustvenostnih oznak. Poleg besednovrstnih (*m*, *ž*, *s*, *prid.*, *glag.*, *medm.* ...) in slovničnih (*mn.*, *nedov.*, *dvovid.* ...) podatkov in posebnih oznak (*in*, *tudi*, *ali*) bodo ohranjeni pravopisni podatki (*oseb. i.*, *zem. i.*, *stvar. i.*, *preb. i.*, *žival. i.*, *krat.*, *cit.*, *simb.*, *okrajš.*), na novo bodo definirane t. i. druge oznake (*ur(adno)*), vodilka *prim.*) in normativne oznake. Te so v primerjavi s SP 2001 omejene na dva tipa: krožec (°) opozarja na zapisovalno (°*akademkinja*, °*angstrom*) ali pregibalno (°*z Aldotom*) ter besedotvorno (°*Agripin*) nepravilnost, kazalka *gl.* (*glej*) pa uporabnika napoti k boljšemu, pri čemer je izhodiščni zapis v knjižnem jeziku manj priporočljiv, vendar je pogost v rabi (*abakus gl. abak*, *Abruzzi gl. Abruci*, *absorbcija gl. absorpcija*).

Normativno vlogo v slovarju ima že tradicionalno ležeči tisk. V pričujočem slovarju je ležeče zapisana besedna zveza, ki pri t. i. zloženkah z imenovalniško končnico v prvem delu uvaja za slovenščino primernejši zapis (*aperitivbar – aperitivni bar*).¹² Normativnost je izkazana tudi z razmerjem med variantami, kjer si bomo prizadevali za poenotenje norme in natančno določeno razliko med prirednimi oznakami, tj. vezalno *in* (*Abelardov in Abelardev*) in dopolnjevalno *tudi* (*aparthotel tudi apart hotel*).¹³

5 Vzorčne redakcije

Izbrani slovarski sestavki so namenjeni ponazoritvam zasnove slovarskega dela in so tipografsko prilagojeni za objavo v članku.

a -- m [á] simb. |ar|: 10 a kmetijskih zemljišč

Å -- m [á] simb. |angstrem|: filtri z velikostjo do 1000 Å

Aachen -chna m [áhən] zem. i. |mesto|: v Aachnu ♦ Aachenčan, Aachenčanka

aachenski -a -o prid. [áhənski] aachenska katedrala; aachenski mir (< **Aachen**)

abak -a m [ábak] seštevati in odštevati z abakom

abakus -a m [ábakus]; gl. **abak**

abbè -ja m [abé abêja]; gl. **abe**

Abbe -ja m [ábe] oseb. i. z Abbejem; Ernst Karl Abbe

Abbejev -a -o prid. [ábejev-] Abbejeva odkritja; |duhovna last|: Abbejeva ali abbejeva prizma (< **Abbe**)

ABC -ja tudi -- m [abecè in abècə] krat. |avtomatsko brezgotovinsko cestninjenje|: z ABC-jem; prim. **ABC-kartica**, **ABS-zavore**

ABC-kartica -e ž [abecè-kártica in abècə-kártica] elektronska ABC-kartica; prim. **ABC**

ABC-sistem -a m [abecè-sistém in

abècə-sistém] cestninske postaje z ABC-sistemom; prim. **ABC**

abe -ja m [abé abêja] z abejem; Izbral je abeja Pierra

Abélard -a m [abelár -ja] oseb. i. z Abelardom in Abelardem; zgodba o Abelardu in Heloizi

Abelardov in **Abelardev** -a -o prid. [abelárjev-] Abelardov življenjepis (< **Abélard**)

Abesinija -e ž [abesinija] zem. i. |zgod. država|: v Abesiniji ♦ Abesinec, Abesinka, Abesinčev

abesinka -e ž [abesínka] |mačka|

abesinski -a -o prid. [abesínski] abesinska vojna; abesinska mačka (< **Abesinija**)

abonma -ja m [abonmá] z abonmajem; vpis filmskega abonmaja

ab ovo prisl. [ab ôvo] cit. |od začetka|: ab ovo preprečiti možnost izbire

Abrikosov -a m [abrikósov-] oseb. i. z Abrikosovom; nobelovec Aleksej Abrikosov; raziskave Abrikosova

Abruci -ev m mn. [abrúci] zem. i. |gorovje|: v Abrucih

¹² Taka rešitev je napovedana že v pravilih (§ 418): namesto *mesoizdelki* bolje *mesni izdelki*.

¹³ Podrobneje o prirednih oznakah in razmerju med vezalnimi (*in*, *ali*), dopolnjevalnimi (*tudi*, *poleg*) in pojasnjevalnimi (*nekateri*, *dobesedno*, *sicer* ...) pri Majcenovič, Praktični vidiki normiranja v slovarjih. *Jezikoslovni zapiski* 5, 1999.

Abruzzi -ev m mn. [abrúci] zem. i.;

gl. **Abruci**

absorbcija -e ž [absórpcija]; gl.

absorbpcija

absorbirati -am glag. dvovid. [apsorbírati]

Baker absorbira vidno svetlobo

absorpcija -e ž [apsórpcija] absorpcija

zvoka v prostoru

abstinirati -am glag. dvovid. [apstinírati]

pomoč odvisnikom, ki abstiniirajo

AC¹ -ja tudi -- m [acə in acé] krat.

[izmenični tok]; z AC-jem; prim. **AC-**

adapter

AC² -- ž [acə in acé] krat. [avtocesta]; AC

Hoče–Arja vas; prim. **AC-obroč**, **AC-**
odsek

AC-adapter -ja m [acə-adápter] miška

z AC-adapterjem; prim. **AC**¹

a cappella prisl. [a kapéla] cit. petje a

cappella

AC-obroč -a m [acə-obróč] ljubljanski

AC-obroč; prim. **AC**²

AC-odsek -a m [acə-odsək -éka]

gradnja AC-odseka na Rebernicah;

prim. **AC**²

aconcagovski -a -o prid.

[akonkágoŭski] (< **Aconcagua**)

Aconcagua -e ž [akonkágva] zem.

i. [gora]; na Aconcagui; vzpon na

Aconcagua

AD -ja tudi -- m [adə] krat. z AD-jem;

[atletsko društvo]: AD Maribor;

[astronomsko društvo]: AD Kmica

adaptiran -a -o prid. [adaptíran] Virus

postaja vse bolj adaptiran na ljudi

Adis Abeba ~ -e ž [ádis abéba] zem. i.

[mesto]: v Adis Abebi ♦ Adisabebčan,

Adisabebčanka

adisabepski -a -o prid. [adisabépski] (<

Adis Abeba)

adresant -a m [adresánt] [pošiljatelj];

adresant elektronske pošte

adresantka -e ž [adresántka]

[pošiljateljica]

adresat -a m [adresát] [naslovník];

Adresat zahteve po bančni garanciji

je banka

adresatka -e ž [adresátka] [naslovníca]

Adžarija -e ž [adžárija] zem. i. [ur.

Adžarska avtonomna republika];

v Adžariji ♦ Adžarec, Adžarka,

Adžarčev

aerotaksi -ja m [aêrotáksi] vožnja z

aerotaksijem

afna -e ž [áfna] Pošljite e-pošto na

brisi(afna)oglasi.si (brisi@oglasi.si)

Afrika -e ž [áfrika] zem. i. [celina]: v

Afriki; spominki iz Afrike; Potuje v

Afriko ♦ Afričan, Afričanka

afriški -a -o prid. [áfriški] afriški

slon; afriška glasba; afriške države;

[srečanje državnikov]; afriški vrh

(< **Afrika**)

Afriški rog -ega -a m [áfriški róg-]

zem. i. [Somalija in del Etiopije]; v ali

na Afriškem rogu

Afroameričan -a m [áfroameričán -ána

in áfroameričán] preb. i. [Američan

afriškega rodu]: Afroameričan iz

Brooklyna

Afroameričanka -e ž [áfroameričánka]

preb. i. [Američanka afriškega rodu];

pričeske mladih Afroameričank

afroameriški -a -o prid. [áfroamêriški]

[ameriški afriškega izvora];

afroameriška glasba; afroameriške

korenine

aga -e in -a m [ága] Ahmed aga

agov -a -o prid. [ágov-] °agin; agov

odposlanec (< **aga**)

agrarni -a -o prid. [agrárni] agrarna

ekonomija; agrarna politika

agrarnoekonomski -a -o prid.

[agrárnoekonómski] [iz agrarna

ekonomija]; agrarnoekonomski in

- statistični podatki
- agrarno-industrijski** -a -o prid.
[agrárno-industrijski] |agrarni in industrijski|: agrarno-industrijska cona
- Ahil** -a m [ahíl] oseb. i. boj Ahila in Hektorja
- Ahiles** Ahila m [ahíles] oseb. i.; gl. **Ahil**
- Ahilov** -a -o prid. [ahílov-] Ahilov ščit; |del telesa|: ahilova ali Ahilova peta (< **Ahil**)
- Ahtisaari** -ja m [áhtisari] oseb. i. Z Ahtisaarijem; Martti Ahtisaari
- Ahtisaarijev** -a -o prid. [áhtisarijev-] Ahtisaarijev tiskovni predstavnik (< **Ahtisaari**)
- Ajaccio** -ia m [ajáčo] zem. i. |mesto|: v Ajacciu; gora nad Ajacciem ♦ Ajaccian, Ajaccianka
- ajaški** -a -o prid. [ajáški] ajaško letališče (< **Ajaccio**)
- ajd** -a m [áj-d-] Boril se je z ogromnim ajdom
- ajdovski**¹ -a -o prid. [ájdoŭski] ajdovska deklica (< **ajd**)
- ajdovski**² -a -o prid. [ájdoŭski] ajdovski Fructal (< **Ajdovščina**)
- Ajdovščina** -e ž [ájdoŭščina] zem. i. |mesto|: v Ajdovščini; odsek hitre ceste Ajdovščina–Podnanos ♦ Ajdovec, Ajdovka, Ajdovčev
- ajnštajnij** -a m [ájňštajnij] z ajštajnijem; prim. **Es** (< **Einstein**)
- ajurveda** -e ž [ajurvéda] masažne tehnike ajurvede
- ajurvedski** -a -o prid. [ajurvédski] ajurvedska medicina
- akad.** okrajš. |akademik, akademikinja|: knjiga akad. prof. dr. Franceta Kidriča
- akademikinja** -e ž [akadémikinja] °akademkinja; akademikinja Marja Borštnik
- aksel** -sla m [áksəl] program z dvojnimi akslom
- aksiomatičen** -čna -o prid. [aksijomátičen] Trditev se jim zdi aksiomatična
- aksiomski** -a -o prid. [aksijómski] aksiomski sistem
- aktualen** -lna -o prid. [aktuálen] aktualnejši izbor izdelkov; Oglas je še aktualen
- aktualni** -a -o prid. [aktuálni] aktualna politika
- akvarel** -a m [akvarél] razstava otroških akvarelov; slikanje v tehniki akvarela; Ciuhov akvarel
- à la** prisl. [a la] cit. |po načinu|: pečena jajca à la Hollywood; imidž à la Clark Gable
- Alasia da Sommaripa** -e ~ ~ in -a ~ ~ m [alázija da somaripa] oseb. i. italijansko-slovenski slovar Gregoria Alasie da Sommaripa
- Alasijev** -a -o prid. [alázijev-] °Alasijin; Alasijev slovar (< **Alasia da Sommaripa**)
- Al Kaida** ~ -e ž [al kájda] stvar. i. pripadniki Al Kaide
- alkaidovec** -vca m [alkájdovec] z alkaidovcem (< **Al Kaida**)
- alkaidovski** -a -o prid. [alkájdoŭski] alkaidovski atentat na civiliste (< **Al Kaida**)
- Althusser** -rja m [altizêr] oseb. i. Z Althusserjem; filozofija Louisa Althusserja
- althusserjanski** -a -o prid. [altizerjánski] althusserjanski marksizem (< **Althusser**)
- Althusserjev** -a -o prid. [altizêrjev-] Althusserjeva filozofija
- Apače** Apač ž mn. [ápače] zem. i. |kraj|: v Apačah ♦ Apačan, Apačanka
- Apači** -ev m mn. [apáči] preb. i. |pleme|: bojvniški duh Apačev; bitka z Apači
- aparthotel** -a tudi **apart hotel** ~

- a m [apárthotél tudi apárt hotél]
apartmajski hotel
- apartmajski** -a -o prid. [apartmájski]
apartmajski hotel; gradnja
apartmajskega naselja
- apaški**¹ -a -o prid. [ápaški] apaški župan
(< **Apače**)
- apaški**² -a -o prid. [apáški] apaški
poglavar Geronimo (< **Apači**)
- aperitiv** -a m [aperitív-] pozdravni
aperitiv; večerja z aperitivom;
kozarček aperitiva
- aperitivbar** -a tudi **aperitiv bar** ~ -a m
[aperitívbar tudi aperitív bár] *aperitivni bar*
- aperitivni** -a -o prid. [aperitívni]
aperitivni bar z zimskim vrtom
- apezejevec** -vca m [apezêjevec]
z apezejevcem; več generacij
- apezejevec (< **APZ**)
- apezejevka** -e ž [apezêjevka] bivša
apezejevka (< **APZ**)
- APZ** -ja tudi -- m [apezê in apəzə] krat.
[akademski pevski zbor]: APZ Tone
Tomšič
- asiški** -a -o prid. [asiški] kupola asiške
bazilike; asiški frančiškani (< **Assisi**)
- Asiški** -ega m [asiški] oseb. i.; prim.
Frančišek Asiški
- Assisi** -ja m [asízi] zem. i. |mesto|:
v Assisiju; romanje v Assisi ♦
Assisijčan, Assisijčanka
- assisijski** -a -o prid. [asízijski]; gl. **asiški**
(< **Assisi**)
- audi** -ja m [áudi] z audijem; Vozim audi
ali audija; Ponoči so ukradli sedem
audijev

Seznam navedenk

- DOBROVOLJC, H., 2004: *Pravopisje na Slovenskem*, Ljubljana, Založba ZRC.
- GLOŽANČEV, A., KOSTANJEVEC, P., 2006: Novejše besedje slovenskega knjižnega jezika – seznam (A–O). *Jezikoslovni zapiski* 12/2, 89–159.
- MÜLLER, J., 1982: Jezik kot vrednota ali kot resničnost? *Naši razgledi* 31/10, 294–296.
- NAČRT 1981: *Načrt pravil za novi slovenski pravopis*, SAZU, Inštitut za slovenski jezik, Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- NERIUS, D., 1989: Das Orthographiewörterbuch. *Wörterbücher, Ein internationales Handbuch zur Lexikographie*, Zweiter Teilband, Berlin, New York, Walter de Gruyter, 1297–1304.
- NEŽMAH, B., 2001: Jože Toporišič et al.: Slovenski pravopis, *Mladina* (19. 11. 2001).
- ROMIH, M., HOLOZAN, P., 2001: Elektronski slovarji, Zbornik B 5. mednarodne multikonference Proceedings B of the 5th International Multi-Conference *Informacijska družba is'2002 / Information Society is'2002. Jezikovne tehnologije / Language Technologies*. Ur. Tomaž Erjavec, Jerneja Gros. 14.–15. oktober 2002 / 14 - 15th October 2002. Ljubljana. <http://nl.ijs.si/isjt02/zbornik/sdjt02-D01amebis.pdf>
- SP 2001: *Slovenski pravopis*, SAZU, ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana.
- E-SP 2003: *Slovenski pravopis*, Elektronska izdaja, SAZU, ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana.

- ŠTÍCHA, F., 1993: K pojetí spisovnosti, *Spisovná čeština a jazyková kultura, Sborník z olomoucké konference* 1. Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 57–60.
- TOPORIŠIČ, J., 1978: Kaj je knjižnem jeziku prav, *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*, Založba Obzorja, Maribor, 323–327.
- VEROVNIK, T. 2004: Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001, *Družboslovne razprave* XX, 241–258.
- VIDOVIČ MUHA, A., 2001: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govornica slovarja*, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana.
- WEISS, P., 2003: Slovenski pravopis 2003 – priročnik na stranpoteh slovenskega jezika, *Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo*, Zbornik Slavističnega društva Slovenije ob slavističnem kongresu, Bled. 2.–4. oktober 2003, Ljubljana.

A Specialized Normative Guide

Summary

The project A Modern Normative Guide will produce a normative dictionary available to users on the basis of modern linguistic, lexicographic, methodological, and language-technology scholarly points of departure and by using the language information technologies. By publishing the dictionary in various media, we wish to stimulate the use of normative dictionaries by the widest possible circle of language users and thus achieve a rise in language culture and a higher level of literacy among Slovenians, including Slovenians living across the border and emigrants that are losing contact with their native language. The most basic purpose of a normative guide with a prescriptive function is to provide a systemic description of writing conventions in the form of rules, and to make these rules specific in the dictionary alongside selected vocabulary. Because of the expansion of new phenomena and words denoting these phenomena, society has constantly increasing needs; it demands a clear and popular, as well as handy and practical language manual. Studies to date demonstrate that the developmental dynamics of a language must be constantly monitored, and language changes must be updated as much as possible in thematically specialized language manuals. In standardizing the written form, the already established principles defined by the normative rules are followed to a great extent; in addition, living use and established normative practice are taken into account. The work connected with the modern normative guide is planned to be carried out in three phases: concept preparation, and production and publication of the modern normative guide. In the normative guide to be created within this project, existing normative rules will be adapted to the demands and knowledge of a non-professional user. The list of headwords will be shortened to relevant material in terms of normative rules, and one-third of the words in the dictionary will be new words that have not yet been included or standardized in dictionaries. The

structure of the dictionary articles will focus on the word's written representation – that is, on the headword, its basic and derived irregular forms, special grammatical features, the part-of-speech label of the headword, and special normative features. The editing of the dictionary articles will be based on a corpus approach. The lexicographic standardization of new vocabulary in Slovenian is highly relevant to the majority of literate language users and has a significant impact on them. The project in which the research organization and the research and development center actively participate is designed as a construction of a normative database; this contributes to the development of language tools, such as spellcheckers and translation programs. In the long run, these tools will be of key importance for protecting Slovenia's rich cultural heritage within a united Europe.

Helena Dobrovoljc
Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU
Novi trg 2, 1000 Ljubljana
helena.dobrovoljc@zrc-sazu.si

Nataša Jakop
Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU
Novi trg 2, 1000 Ljubljana
Natasa.Jakop@zrc-sazu.si